

Referat fra møte mellom Sivilrettsforvaltningen og Forsvarergruppen

MØTESTED: Sivilrettsforvaltningens lokaler

DATO OG TIDSPUNKT: 26. mai 2023

MØTEDELTAKERE:

Marius Dietrichson	leder Forsvarergruppen
Cecilie Nakstad	nestleder Forsvarergruppen
Siv Hallgren	direktør Sivilrettsforvaltningen
Kristina Kjeverud	avdelingsdirektør
Hege S. M. Mangset	seksjonssjef
Anette Bleikelia Musæus	seksjonssjef
Johan Flem Kalheim	fagdirektør
Kristine Seeberg	seniorrådgiver
Else Kristine Lien	seniorrådgiver
Marius Finsrud Nilsen	seniorrådgiver

FRAVÆRENDE:

REFERENT: Elisa Bogaard Vangen

DOKUMENTNR.: 328038

Forsvarergruppen (FG) tilstreber å ha jevnlig møter med Sivilrettsforvaltningen om generelle problemstillinger knyttet til enkeltpersoners rettssikkerhet, samt forsvarernes møter med sivilrettsforvaltningen (SRF). Møtet ble avholdt i Sivilrettsforvaltningens lokaler 26. mai kl. 09:30.

Agenda for møtet var utstedt på forhånd.

1. Velkommen

Direktør Siv Hallgren ønsket velkommen, og Marius Dietrichson takket på vegne av FG for at vi fikk komme hvoretter han presenterte de fremmøtte fra FG.

Sivilrettsforvaltningen (SRF) redegjør kort for sine arbeidsområder som har tangeringspunkter til straffesaker, og hvordan forvaltningsorganet er organisert.

2. Erstatning etter straffeforfølgning

a) Saksbehandlingstid

SRF presenterer kort sin statistikk over saksbehandlingstid og utbetalinger i saker om erstatning etter uberettiget straffeforfølgelse. Samlet saksbehandlingstid på søknader er per mai 2023 9,5 måneder.

Forsvarergruppen (FG) har mottatt innspill om at mange forsvarere erfarer at påtalejuristene bruker veldig lang tid på oversendelse krav om uberettiget straffeforfølgning.

SRF erfarer at politiet oversender søknader om erstatning raskere enn tidligere, etter en lovendring 1. juli 2022 som gikk ut på at det ikke lenger er obligatorisk for påtalemyndigheten å uttale seg om erstatningskravet ved oversendelse til SRF. SRF bemerker at det vil være et etterslep i saksbehandlingstiden på grunn av en opphopning av saker, som følge av raskere oversendelser, men forventer at det deretter vil skje en utjevning som etter hvert vil resultere i kortere saksbehandlingstid.

Forsvarergruppen (FG) bemerker at det fortsatt er en opplevelse av at søknader blir liggende for lenge hos politiet før de oversendes SRF. SRF oppfordrer på denne bakgrunn FG om å melde ifra hvis det er noen politidistrikt som utmerker seg i negativ forstand, når det gjelder oversendelser av søknader.

FG spør om SRF mener det er grunnlag for å tro at det er et stort udekket rettshjelpsbehov i disse sakene. SRF sier at det er store regionale forskjeller, at noen politidistrikt nesten ikke har noen saker, og at antallet søknader har ligget kunstig jevnt over årene. SRF oppfordrer forsvarere til å informere klientene sine om adgangen til å søke erstatning for urettmessig straffeforfølgning der hvor det er grunnlag for det.

b) Avslag på erstatning

FG stiller spørsmålstegn ved vurderingene som blir gjort ved avslag på erstatning for uberettiget straffeforfølgning. Særlig i tilknytning til saker hvor det er på det rene at siktede var feil gjerningsperson, for eksempel der siktede ikke var innblandet i saksforholdet i det hele tatt. FGs opplevelse er at unntakshjemplene brukes for hyppig.

SRF har forståelse for at oppleves urettferdig, men svarer at de forvalter det regelverket som er, og at det ikke er deres oppgave å ta stilling til skyldspørsmålet. SRF understreker at erstatningskravet ikke skal behandles som en ny prøvelse av saken. Selv om det senere viser seg at man ikke var innblandet i det hele tatt, så vil det være feil å forskjellsbehandle de åpenbare sakene, fordi det impliserer at det finnes ulik grad av uskyld.

FG trekker videre frem saker hvor siktede har fått avslag på krav om erstatning som følge av manglede medvirkning, for eksempel ved at hen har valgt å ikke forklare seg i saken.

SRF sier at det følger av forarbeidene til straffeprosessloven at enhver plikter å gjøre hva de kan for å renske seg, og at unntak kun kan gjøres der det foreligger «rimelig grunn» for at siktede ikke har medvirket. SRF forklarer at de derfor kun vurderer hvorvidt siktede har bidratt til å oppklare saken, og de basert på det rettskildebildet som er nå ikke kan endre hvordan de vurderer disse sakene. Vurderingstemaet er hvorvidt siktede, der og da, hadde rimelig grunn til å ikke medvirke til oppklaring av saken. SRF bemerker at de opplever at advokatene fokuserer i for liten grad på dette i kravene om erstatning. SRF oppfordrer advokater til å begrunne hvorfor siktede ikke har medvirket,

gjærne ved å innta et eget punkt der man redegjør for begrunnelsen for rådet om å ikke forklare seg, eller andre forhold som berører medvirkningsgrunnene.

FG trekker frem at politiets klausuleringspraksis medfører at forsvarernes råd til klient ofte blir at hen ikke bør forklare seg, og spør hvilken vekt økt bruk av klausulering påvirker vurderingene hos SRF.

SRF har forståelse for at dette oppleves krevende, og var ikke kjent med graden av klausulering, men svarer at det i utgangspunktet ikke har noe å si for vurderingen. SRF oppfordrer likevel advokatene om å trekke klausuleringspraksis inn i begrunnelsen av hvorfor unntaksbestemmelsen skal komme til anvendelse.

FG informerer om tidligere samarbeid med Riksadvokaten i tilknytning til klausuleringspraksis. SRF er interessert i å få mer innsikt i problemstillingen, og det avtales at FG oversender sin korrespondanse med Riksadvokaten til SRF.

c) Avslag på dekning av advokatutgifter

FG ønsker å vite hvorfor det ikke innvilges dekning av advokatutgifter i alle saker hvor avslag på søknad om erstatning senere blir omgjort.

SRF forklarer at utgifter til advokat for fremsettelse av krav om erstatning etter strafforfølgning er uttømmende regulert i rettshjelpsloven. Dersom saksforholdet faller utenfor disse bestemmelsene har man derfor ikke krav på dekning av advokatutgifter. SRF bemerker at forvaltningslovens regler om advokatutgifter ved omgjøring etter klage (fvl. § 36) ikke gjelder i saker etter strpl. kapittel 31, da vedtakene fra SRF ikke er enkeltvedtak.

d) Erstatningssummen

FG ønsker at erstatningssummen ved innvilgelse av erstatning for urettmessig strafforfølgning økes. Inntrykket er at erstatningen ofte er for lav og ikke står i forhold til den påkjenning det har vært for siktede å sitte i varetekt, sett hen til soningsskader, isolasjon mv. FG har inntrykk av at retten ofte setter opp erstatningen når den bringes inn for retten. FG er av den oppfatning at hvis forvaltningen generelt ligger under erstatningene som utmåles av retten, så bør forvaltningen ta det til etterretning og regulere beløpene opp. FG spør videre om det er vurdert noen oppjustering av standarderstatningene etter forskriftens § 2. Beløpet har ikke blitt regulert siden 2003, i motsetning til de normerte erstatningskravene til voldtektsofre. Inflasjon og prisvekst har ført til at satsen er tilnærmet halvert siden 2003.

SRF bemerker at det er en lovgiveroppgave å endre satsene for oppreisning for frihetsberøvelse. De er ellers enige i FG sine kommentarer tilknyttet at standardsatsen er for lav, og har ved flere anledninger spilt dette inn til departementet. Dette har også blitt påpekt i flere av årsmeldingene til SRF. SRF påpeker at også domstolene har uttrykt at satsen er for lav.

I tilknytning til erstatningssummen som kan fastsettes skjønnsmessig, understreker SRF at de ønsker å gi den erstatningen som søker har krav på, og som ville blitt gitt av domstolene. De antar at bakgrunnen for ulikhetene er at sakene blir bedre belyst ved domstolsbehandling. SRF anbefaler

derfor advokatene å belyse sakene så godt som mulig, konkret for hver klient så tidlig som mulig. SRF anbefaler advokatene om å fokusere på det erstatningsrettslige sporet i søknader og klager, herunder dokumentere den konkrete belastningen for den personen som saken gjelder.

e) Særskilte problemstillinger knyttet til «nye» sakstyper

SRF redegjør for noen særlige sakstyper som skiller seg ut, herunder søknader om erstatning i tilknytning til NAV-komplekset, uforholdsmessige ransakinger og bøtesoninger.

SRF har mottatt og behandlet 29 søknader om erstatning i tilknytning til NAV-komplekset. SRF forventer å motta inntil 127 saker i 2023 og 2024, herunder 71 fra personer som har vært uriktig domfelt og 56 fra personer som har vært etterforsket. Oslo tingrett skal høsten 2023 behandle et søkmål som omfatter utmåling av oppreisning for uriktig domfellelser i to saker hvor SRF har fattet vedtak.

SRF har mottatt omtrent 30 saker der det anføres uforholdsmessig ransaking. 14 av disse er ferdigbehandlet, hvor det ble innvilget erstatning. 5 søknader fikk avslag, og 4 saker ble avvist på grunn av foreldelse. SRF antar at det her finnes flere saker, men er bekymret for at de som er berørt ikke er klar over adgangen til å søke om erstatning.

SRF har foreløpig ikke mottatt noen saker som gjelder bøtesoninger. Riksadvokaten har satt i gang et arbeid for å identifisere berørte, og for å få de det gjelder til å søke. SRF forteller at de vurderer å legge opp til et eget saksbehandlingsspor for disse sakene, på bakgrunn av effektivitetshensyn.

FG bemerker at vi erfarer at advokater også følger med på om klienter tidligere har sonet for bøter, slik at disse informeres om adgangen til å søke erstatning.

3. Tildeling av midler til bostyre ifm. oppklaring av konkurskriminalitet

FG stiller spørsmålstegn ved hvordan vurderingene av tildeling av midler til bostyre i forbindelse med oppklaring av konkurskriminalitet gjøres, samt den etterfølgende kontrollen av slike midler.

SRF redegjør for evalueringen av garantiordningene. Rapportene fra 2018 og 2022 påpeker at dagens ordninger ikke treffer optimalt. Hovedfunnene fra evalueringen av Justisdepartementets garantiordning viste at tilsagn om garantimidler ikke førte til politianmeldelse i om lag 30 % av sakene. Blant de sakene hvor det var gitt tilsagn om midler og som endte med politianmeldelse, viste gjennomgangen at et stort antall saker ble henlagt av politiet. Tingrettene gir tilsagn i stort sett alle saker, det dreier seg da om et garantibeløp inntil kr. 100 000. Når utfallet av bobehandlingen ikke resulterer i politianmeldelse eller at saken blir henlagt, kan det stilles spørsmål om midlene kunne vært benyttet på en bedre måte. SRF behandler søknader om garantibeløp over kr. 100 000. SRF bemerker at de da ofte trekker inn påtalemyndigheten og undersøker om de har kapasitet til å følge saken opp etter en eventuell politianmeldelse. SRF forteller at anbefalingen etter begge rapportene er en sammenslåing av garantiordningene innenfor konkurs, og at en ny ordning forvaltes av Skatteetaten. SRF bemerker at en slik ordning har flere positive sider.

SRF antar at de er strengere i sine vurderinger av hvorvidt det skal tildeles midler enn tingretten.

4. Ny voldserstatningslov

Ny voldserstatningslov trådte i kraft 1. januar 2023.

SRF mener at den nye loven er positiv for skadevolder fordi det gir mer kontradiksjon, og man unngår å få regresskrav lang tid etter at saken er avsluttet. SRF forklarer også at man etter den nye loven ikke vil ha rett til regress på umodne krav, men kun de krav som avgjøres i retten. Umodne krav vil måtte sendes til SRF på vanlig måte. SRF tar her forbehold om at forskriftsarbeidet til loven ikke er ferdigstilt enda.

FG uttrykte sin skepsis til den nye loven, som krever at de sivile kravene skal inn i hovedforhandlingen for å kunne fremmes senere, men vil avvente hvordan denne og særlig unntaksbestemmelsene praktiseres.

5. Tilrettelagte avhør av barn og vergemålsproblematikk

SRF er i gang med å undersøke hvordan vergeordningen for barn i straffesaker fungerer. I den sammenheng vil de undersøke hvilke erfaringer FG har med ordningen.

FG forklarer at det er varierende hvor godt ordningen fungerer, og at det trolig skyldes manglende avklaring av rollen i systemet. SRF sier at de også har fått tilbakemeldinger om at flere aktører erfarer at det er uklart hvilke ansvarsoppgaver som hører til denne rollen.

FG trekker spesielt frem utføringer i tilknytning til fornærmede barn, der barnet ikke blir forklart mulige konsekvenser av å vitne i en straffesak mv. Problemstillingen er særlig aktuell i saker som handler om familievold. SRF forteller at de ofte opplever at barn endrer forklaring flere år i etterkant, fordi konsekvensene for dem personlig har blitt så store. SRF trekker frem som eksempler saker hvor en av foreldrene har måttet forlate landet, og hvor de har blitt klandret av andre familiemedlemmer.

FG bemerker videre at det kan oppleves som at det er ganske tett kontakt mellom verge og politi, og at en slik nær kontakt kan være problematisk.

6. Partnerdrapskommisjonen

Sommeren 2022 ble det besluttet opprettet en permanent parnerdrapskommisjon, hvor formålet skal være «læring av feil og videre utvikling av arbeidet med å forebygge alvorlig partnervold og partnerdrap». SRF gjennomfører etableringen på vegne av Justisdepartementet. Planlagt oppstart for kommisjonen er 1. januar 2024.

SRF ønsker innspill fra FG i forbindelse med sammensetningen av personer og kompetanse som bør være en del av kommisjonen, samt innspill til hvordan FG mener at man konkret kan arbeide forebyggende.

FG tar henvendelsen til etterretning, og kommer tilbake til SRF med eventuelle innspill.